

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 10

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 11. марта 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наредба.

Архијерејезалног Административног Одбора о прописном унашању црквено-општинских прихода и расхода у одређене благајничке дневнике.

АО 167/зап. ох 1901.

(Свима протопрезвитерским звањима).

Пошто се је опазило код више овоподручних црквених општина, да оне унашају у рачуне чисто црквених потреба и приходе и расходе, који спадају по одобреном прорачуну у рачун парохијални, или које закладе, то се позива пречасно то звање, да упути подручне си српске православне црквене општине, да при вођењу дневника и састављању рачуна пазе, шта спада по одобреним прорачунима у црквени, шта у парохијални а шта у појединих заклада рачун, те да према томе, односно приходе и расходе унашају у онај дневник и рачун камо по прорачуну спадају.

Из седнице Архијерејезалног Административног Одбора, држане у Карловцима 1 (14) марта 1901.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Студије и критика на психофизички МОНИЗАМ.

Докторска дисертација Дра Бошка Петровића.

(Наставак.)

Хилозоизам или теорија о живој материји.

Сувремене природне науке и експерименти су коначно доказали немогућност, да се психички појав разјасни из материје. Пошто материјализам није могао решити психичког појава, то проблем одношаја душевног појава према материји и природним снагама и даље остаје нерешен.

Шта је управо психички појав и како он постаје, када исти није функција материје, као што материјалисте то хоће, а међу тим људско сазнање га вазда само са материјом скопчано опажа? То је проблем, који после немоћи материјализма да га реши, стоји као знак питања пред мислиоцем, и не да му напред, док га не реши. То увиђају и сами природњаци наших дана и немогавши разјаснити проблем живота и психичког појава на

основу материалистичке дефиниције о материји, по којој је материја апсолутни основ свега што постоји, то природњаци наших дана узимају у помоћ физику, хемију, астрономију и природне силе које се у тим појавима манифестују да помоћу њих реше питање психичког појава и његов одношај према материји.

Ту јасно видимо, како и природњаци увиђају, да природне науке и филозофија захтева једно друго, да су природне науке принуђене кадгод из својих интереса, да са поља ексактног истраживања пређу на метафизичко поље, уколико са успехом, о том није место овде да расправљамо, услед чега природне науке добијају допуну у филозофији. То је „натурфилозофија“ наших дана.

Пошто се психички проблем не да разјаснити из појма апсолутне материје, као што су је материалисте поставили, то су „натурфилозофи“ наших дана, међу којима на првом месту спомињемо Хекла (Haeckel), затим Целнер (Zöllner) и Негели (Nägeli), преиначили сам појам материје. По њихову излагању материја се не састоји само из пасивних атома, већ су унели у појам материје и појам задахнутости — душевности. Та душевност није нешто од материје одељено, као што дуалисте уче, већ тесно скопчано са њоме. Та духовност или живот материје, који исти натурфилозофи и душом називају, јесте по њихову мишљењу унутарње својство материје и нити може материја без душе, нити душа одељена од материје постојати.

То је друга врста психофизичког монизма, који се зове *хилозоизам* (долази од $\beta\lambda\eta$ = материја и $\zeta\omega\eta$ = живот,). Ми ту теорију називамо: *теорија о живој материји*. И хилозоизам се назива психофизичким монизмом, јер ту нису две чињенице из којих се развија психички појав, већ једна, наиме, задахнута жива материја.

Ми ћемо се овде послужити са неколико цитата из дела преставника овог правца, да би основне мисли што јасније предочили.

Ову форму монизма Хекел¹ овако раз-

вија: Наш чисти монизам нити је оденчан са теоретским материализмом, који не признаје дух и свет раствара у суму мртвих атома, нити са теоретским спиритуализмом, који материју не признаје и држи, да је свет у простору уређења група енергија или нематеријалних снага. Ми смо чврсто уверени са Гетеом, који каже, да материја никад не може без духа а дух без материје да постоји ни да делује. Ми се чврсто држимо чистог и недвосмисленог Спиноциног (Spinoza) монизма, по коме су — материја као бесконачно растрта супстанција, а дух (или енергија) као супстанција која осећа или мисли — два фундаментална атрибута или основна својства свемирног божанског бића, који у себи све обухвата, као универзална супстанција.

На први поглед се чини, да је хилозоизам чисто пантеистичка теорија. У овом цитату јесте Хекел пантеиста, по како пређе на тумачење космијских појава и проблем развића, он је чист материалиста. Општи каузалан закон у свези са законом супстанције — вели-

monistische Philosophie. 1899. S. 23. Ово је задње дело овог немачког натурфилозофа у ком кулминира филозофски правац на основу Ламарк-Дарвинове теорије развића. Но не треба мислити, да је то дело скуп позитивних научних резултата на пољу природних наука, већ у њему износи Haeckel своје монистичко гледиште на читаву васиону без оних основа која су нужна за зидање једног филозофског система. Тамо где не говори о ексактним резултатима, истиче се фанатичко веровање Хеклово у моћ људског ума при прављењу хипотеза. Он је фанатички присталица монизма, коме никако не уме да постави темељ. Он је час пантеиста, час материалиста, час пак спиритуалиста, а све те елементе никако не уме да споји у један систем. Он верује у монизам као филозофију XX. века, који ће све науке оваравати и из које ће религија будућности проићи. Основно својство филозофских мисли јесте мистицизам старца, који се показује и у задњим делима Ибзна, Тургњева и других мислиоца у старости. Пошто је у делу изнесен огроман материјал из природних наука помешан са фантастичком веровањем у природу, то ми не препоручујемо у филозофији не систематски образованом уму да ово дело чита, јер ако се не уме критички да држи према тако смелом прављењу хипотеза, као што то Хекел чини, може и сам да пође путем слутње и фантастичког веровања у природу и природне силе. Дело је написано врло популарно, као што у опште пише овај филозоф и дело је доживело за кратко време врло много издања.

¹ Haeckel, Welträtsel, Gemeinverständliche Studie über

Хекел² — уверава нас, да сваки појав имаде свој *механички узрок*. — То је чист материализам. Ту се очитује неконзеквенција у хилозоистичком систему.

Мада има пантеистичких елемената у Хекелову разлагању, код постајања космо-са Хекел је ипак материалиста. Као највиши принцип, који у себи све садржи, јесте закон супстанције.³ Као што видимо, Хекел не уме логички да споји дух и материју у јединство и свој монизам да као логички неопходан представи. Логички се то даде донекле само са пантеистичког гледишта учинити, но онда је сваки појав, па и материја, атрибут божанског свемирног бића. То се пак не слаже са појмом материје, из које треба све, па и душа да се чисто механички развија. И тако Хекел не уме своју хипотезу логички да спроведе, услед тога елементи пантеистички и материалистички иду једно поред другог у овом систему, а да се могу у једно спојити, и за дивно чудо, „систем“ ипак носи име монизма. И психички појав хоће хилозоисте са монистичког гледишта да разјасне, и ми ћемо овде изнети главније мисли о хилозоизму као психофизичком монизму.

Да растумачи психички појав као продукт једноставне живе материје, примењује Хекел и на психологију теорију историјског развића.

Главна задаћа научне модерне монистичке психологије, вели Хекел,⁴ јесте објективно и упоредно истраживање другог низа историјског развића човечије душе из животињске.

Са применом теорије развића на психички појав, покидана је разлика између минералног биљног и животињског царства, јер све те разлике са гледишта те теорије нису битне већ само градуалне. Човечија душа у том низу развијања није ништа друго, до ли из атома и неких животињских облича до савршенства развијена иста она душа атома, која се кроз биљно и животињско царство развија до човека. Људски дух, вели Näegeli,

није ништа друго, до ли највиши степен развића духовног појава, који читаву природу своју оживљава и креће.

Хекел овако замисља примену теорије развића на психологију. Упоредна психологија човека и виших животиња — вели Хекел,⁵ даје нам могућност, да у највишој групи плаценталних сисаваца (сисавци са материјом) код господских животиња (primates, Herrenthiere) познамо најважније напретке, кроз које је људска душа из психе човек мајмуна (Mensch-Aff.) (antropomorpha) произашла.

Овај свет се није могао развити из мртве материје и пасивних атома, исто тако ни психички појав. Хекел види у хемијском афинитету оно основно својство материје, које нам даје кључ у погледу разјашњења првог развића, и психичког појава.

Разно држање елемената једно према другом, вели Хекел,⁶ које хемија обележава са именом „афинитет или сродност“, јесте једно од најбитнијих својстава масе и очитују се у разним пропорцијама, у којима се њихово спајање дешава и у интензитету с којим се ово дешава. Сви степени наклоности, почевши са савршеном равнодушносту, па до бурне страсти, налазе се исто тако у хемијском држању елемената једног према другом, као што та наклоност у психологији човечијој, а нарочито у наклоности два пола једног према другом, највећу улогу игра . . . Неодољива страст, која привлачи Едварда симпатичној Отилији, Париса Јелени, и све препреке разума и морала савлађује, све је то иста силна несвесна привлачна снага, која при оплођењу животињског и биљног јајета живи, spermatozoa (Samenfaden) гони, да уђе у јајинчу ћелију (Eizelle); исто снажно кретање, помоћу кога се два атома хидрогена и један атом кислорода уједињују у једном молекулу воде. То принципијално јединство у избору по сродству (Wahlverwandschaft) у читавој природи, почевши са простим хемијским процесом, па до најзамршенијег љубавног романа, познао је

2 Welträtsel S. 316.

3 Welträtsel, S. 245.

4 Welträtsel, S. 127. 173.

5 Welträtsel, S. 174.

6 Welträtsel, S. 258, 259.

још велики грчки „натурфилософ“ Емпедокле у V столећу пре Христа у свом учењу „о љубави и мржњи елемената“. Ми на томе оснивамо наше уверење — завршује Хекел — да је већ у атомима најпростији облик осећања и воље.

Још јасније се у овом задњем погледу изражава Хекел у свом једном пређашњем делу. Са монистичког гледишта — вели Хекел⁷ овде — иманентан жив дух исто тако не може се замислити, као ни мртва материја без духа. У сваком атому су ова два својства нераздељиво у једно скопчана. Даље вели: пошто су снага и материја нераздвојни, читав космос је бесмртан. Чак и у ваздуху и етеру живи дух.⁸

И Zöllner i Naegeli се у истом смислу изражавају. И они држе, да је читава природа задахнута и жива Zöllner⁹ мисли, да као шта када хоћемо да разјаснимо феномен кретања, материји приписујемо снаге, које ју покрећу, исто тако када хоћемо да разјаснимо феномен осећаја, морамо у најелементарнијим догађајима у природи претпоставити осећај.

(Наставиће се)

7 Der Monismus, als Band zwischen Religion und Wissenschaft. 1892. S. 27

8 Ibid. S. 14. 24.

9 Zöllner, Über die Natur der Kometen. О Негелију види пређашњи цитат.

О хришћанској надежди.

Проповед Оца Августина од Монтефелтра.

С талијанског превео Јово Узелац парох.

(Свршетак.)

Историја наде наша је историја. Она се уздиже на Голготу. Видите ли оног човјека с десне стране Христа! Тај се човјек нада. Прије него је пада испунила срце његово црвеном бојом и клеом, али чим је осјетио паду у срцу своје, његова ријеч постаје блага, лице његово добива мирни изглед. Он се обраћа Христу и говори: „Сјети ме се, кад дођеш у царство небесно“, а Христос му одговара: „Данас ћеш бити са мном у рају“.

Игњатије и један гладиатор морали су се борити са дивљим зверовима. Погледајте

гладиатора пред троном царевим. Он поздравља уобичајеном церемонијом: „Ave Caesar, morituri te salutant!“ Почимље борба. Гладиатор је рањен, дрхће од гњева, поставља борбу и пада. И у паду своје види народ, који сачињава вијепац око проливане крви његове, мисли на далеку отаџбину, мисли на жену, децу, старог оца, матер које је далеко оставио. Умире са очајањем у срцу, псујући и преклињући. Погледајте сад Св. Игњатију Он долази у Арену са небеским миром на лицу, осмејком на уснама, говори својим ученицима: „Не молите, јер су звијери кротке за мене; ја знам што ми треба; знам, да ми треба скоро поћи Спаситељу своје. Ја сам жито, које треба, да постане брашном под зубом звјерова, да једном постанем хљоб, који се има принијети на олтар Свемогућег Створитеља“. И кад је чуо рику звјерова, ускликнуо је: „Дођите, дођите к мени, растрајте ме, ја вас се не бојим“. Звијери насрћу, растрајају га, он плива у крви својој; укочене очи његове траже небо. На његову лицу небески мир и слатка нада, небо је његова домовина. Он умире благосиљајући и молећи. Посљедњи знак љубави одразује се на лицу његову у најузвишенијем ономе часку, кад душу његову анђели носе у царство небесно. То је плод хришћанске надежде.

Нада се спушта у колибицу сиромаша, и ондје блажи оскудицу и патњу његову. Нада се спушта у подземне тмине кажњеника, обећава му слободу душе, чува га од очајања Нада приступа и постељи умирућег. Томе се морамо дивити! Не приђу наши модерни мудраци, који се хвале, да су унапредили знаност, да су открили истину, али који сигурно нијесу пронашли умјетност, да утјеше човјечанство, које трпи; нека дођу, нека се приближе постељи умирућег. Нека уђу у колибицу сиромашка. Ондје се не палазе они, који не вјерују у небо Ондје би се ти мудраци, стидили поновити своје помпезне ријечи. Можда би пружили сиромашку, који новчић, окрећући главу на другу страну; али утјеху за душу слободну, душу бесмртну гдје ће паћи? Можда би рекли, као што се обично чује: „Сажаљевам те; желио

бих ублажити твоје муке и твоје боле.“ Али, господо, не осјећате ли у тим ријечима нешто жалосно, што одјекује попут посмртног, погребног звона? Можда би рекли: „Буди стрпљив“. Стрпљив, рећи ће онај несретник, та има већ десет, двадесет, тридесет година како трпим и просим“. Па шта би значила стрпљивост, кад не би било паде на вјечну награду паде на небо?

Рекао би такав несретник: „Видим добро, да би хтјели да у болу своме и не уздахнем, да ставим грло под нож без јаука, вања стрпљивост је изсулт према мојој биједи“. Дакле, трпи и умри. Ето то је највиша утјеха људске знаности.

Погледајте сад како свештеници Христови приступају к постељи умирућега, који вјерује у Бога, који љуби Бога. Они стављају у његове хладне руке, на његово хладно срце, на његове блиједи усне крст Христов и говоре: „Надај се, надај синко у Господа. Надај се у Његову милост, у Његову славу. Он те чека, да те овјенча вјенцем славе. Храбар буди, брате, јер знај, да мора прије отпасти лишће, да гранчица опет зазелени. Знај, да зрно мора пасти под бразду, да на пролеће опет изникне. Овдје није наше стално пребивалиште. Још неколико дана, неколико сати бола, и ова смртност претвориће се у бесмртност; И ти ћеш тамо горе, сјединивши се са Светима, са твојим родитељима, тамо гдје нема уздисаја, гдје нема бола, морати рећи: Земаљске патње не заслужују толико славе, биједи живота, не заслужују толико награде“. И на такове ријечи несретник, који бијаше већ у смртном страху, који бијаше скоро у очајању, умирује се, лице његово сја небеском свјетлошћу и кличе: „Хвала, хвала, учинили сте ми много добра.“ И окрећући се својој жени, својој деци, која плачући окружују његову постељу, говори: „Ох, не плачите више, не плачите. Ја истина умирем, али сам сретан, јер вам не кажем вјечито збогом, него *до виђења*. Видићемо се горе. И пун наде на ране божанског Спаситеља мирно издише.

Ето, господо, дивног призора.

Смрт је дошла, и жрва њезина се укочила без боје, без покрета, без живота.

Имате супругу, коју нежно љубите; мислили би да је та свеза за вјечност склопљена, ал' она се на једном кида и иза радости наступа жалост и бол.

Имате мајку, имате сина, кћер, које неизмјерно љубите, на које полажете све своје наде. Нек дођу они, који не вјерују у небо; нек приступе тој лешини, тим светим цртама, које носе на себи печат вјечности. Шта ће казати пред њом њихова знаност. Дакле је „збогом“ на смртној постељи вјечито „збогом“? Дакле ви сте љубили шаку праха, блата и земље?

Ох! Мати моја, мати моја! Ја нијесам могао примити твог пошљедњег благослова, нијесам могао разабрати твојих посљедњих ријечи и твојих уздаха, па да те никад више видити не ћу? Дакле је та жива, та пламена љубав у мени опсјена, ништа? И тебе је, мајко моја, за увијек нестало? Ох, окрутници, бјежите са вашом доктрином. Ви нијесте никада љубили. Идите, идите разбите чело ваше на хладном мрамору гроба, он вам неће одговорити ништа. Нијесте вјеровали у ништа и ништа ће бити ваша утјеха?

Али ми браћо, који вјерујемо, утјешимо се. Ми ћемо опет видити миле наше. О сиротна дјецо, расцвиљене мајке, неутјешне жене, ја видим, ја разумем ваш бол. Неумитна и окрутна смрт је дошла, растргала је све; неима више срца, да одговори откуцајима срца нашега. Видим, да плачете на гробу за увијек затвореном. Шта рекох? За увијек? Не, не!

О падо хришћанска, дивна ћерко Божја, дођи и кажи сироти, која челом својим бије о хладни камен гроба, који сакрива кости мајчине, кажи јој, да мајка његова није ондје; кажи њежној жени, да друг њезин није ондје; кажи мајци, да чедо њезино није ондје. Они су на небу. Они гледају, они чекају, очи зову миле своје, да се сједине с њима, јер на небу се види, на небу је љубав, и дјело Божје не може остати неизвршено. Дакле, не плачите. Ја сам нада хришћанска, послушајте ме: данас вам је дао Бог снаге, да трпите, сутра ћете уживати славу његову!

Надајте се и утјешите се.

И на те ријечи нестаје туге, неко миље

живота разлијева се у души нашој, она се уздиже у регионе мира и славе гдје нема страшне дубине гроба, где не има биједи и патње.

И глас из грудих наших, није више глас очајничког бола, већ уздах љубави, којим испраћујемо покојнике наше.

О, благосиљајте религију, која је од те наде створила добродјетељ хришћанску! О, ти си религија нашег срца, ти си религија, коју треба срце наше!

О, надо, права Ђерко Божја; надо утјешитељице расцвићених, надо пратилице прогнаних, надо пријатељице несретних, надо снаго немощних, надо чуварице гробова, надо дивна Ђери небеска! Не удаљи се, од мене. Буди увијек свјетило срца нашег, водиља стопа наших, дјела наших, да можемо иза овог мукотрпног живота заслужити славу у оном бољем и вјечитом животу.

Господо, има у Ватикану слика Преображење од Raffaella d' Urbina, којој се свако диви. Та слика садржи практичну поуку, по којој би се могла свести ова цијела моја проповијед.

Слушајте:

На дољој страни слике насликан је младић посједнут од демона; отац га придржава у његовим грчевима. Његова се уда ужасно трзају, очи су му страшно укочене, лице изгледа страшно. Близу до младића насликана је жена, која преставља очајање и страх.

Ученици Христови, који нијесу с њиме изишли на Гору Таворску, гледају немоћни са осталим народом тај страшни приказ. Ето слике нашег живота. Зашто? Шта вам преставља та слика? Она је приказ бола без утјехе, приказ очајничког бола. А није ли земаљски живот проткан боловима душе, боловима срца, боловима тијела, без икакве утјехе?

Имајте на уму, да у том приказу не има Исуса Христа, Он је на Гори Тавору, и нико не мисли и не пита за Њега. Али не, варам се. Погледајте горе на слици стоји један човјек, који руком показује на Тавор, као да би хтјео казати ономе народу, ономе оцу, оној матери: „Гледајте горе, тамо је моћно биће, тамо је Бог,

призивајте Га, зовите Га и ви ћете се утјешити, младић ће бити ослобођен.“

Браћо, не бива ли томе слично и у нашем животу? Ко позна небо, ко позна рај, ко мисли, ко говори о њима? Кад свештеник Христов тјешти патнике: „Утјешите се, јер наша је домовина небо“, како се слушају те ријечи?

Ето посљедњег момента слике. Ту не има Исуса Христа. Ту је нека друга сила, ту је тиранин. А та сила, тиранин јест демон. Он мучи младића, он је његов господар.

Браћо, прећерујем ли, кад кажем, да тако бива у нашем животу? Ко влада у свијету, кад је из њега прогнана нада на небо? Шта се налази у души, која се не нада на небо, на рај? Ту се налази најстрашнији демон, демон очајања. Ту пречесто ради револвер, отров, вода, да заврше биједни живот људски.

Ето, господо моја, самоубиство, за које се је у нашој Италији једва знало, сад тако често догађа, те уноси очајање у породице и страх у људско друштво. Ох, томе свему злу криви су они, који сиромашном народу убијају наду на небо, једину његову утјеху.

Браћо, ако желите избјећи чељусти очајања, ако желите имати утјеху у патњама својим, пробудите у себи наду на небо, које је увијек отворено над главама вашима.

Да, браћо, кад смо све изгубили: срећу спас, глас, оца, матер, пријатеље; кад смо изгубили све што нам је најмилије, кад не има уза нас руке покровитељице, милога погледа, кад не има срца, које би за нас куцало; кад нам изгледа, да се је све завјерило против нас, кад се осјећамо усамљени на земљи, као изгнаник у туђој земљи, небо је још увијек над нама отворено, Бог чује наш глас, наше уздахе, наше молитве. Он шаље свога анђела утјешитеља, да нас утјешу у нашој тјескоби, у нашој тузи. Тај анђеол води нас пред крст Христов и тјешти нас овим лијепим ријечима: „Знајте, да са учеником не могу боље поступати него са учитељем; учитељ је трпио, дакле, и ученици морају трпити. Сјетите се, да је Исус Христос рекао: „Блажени који плачу; блажени који трпе;

блажени које прогоне, јер је њихово царство небесно.“ Храбро, браћо моја! Овај живот је краткотрајни изгон. За кратко вријеме стићи ћемо у домовину. Да, једног дана стићи ћемо у кућу Божју, у кућу Оца нашег небеснога.

Храбро, браћо! Ви плачете, али не плачете сами. Бог броји сузе ваше, и једног дана ће их осушити!

Храбро, браћо! Ви ходате путем биједа и патња, али тај пут води у небо. Не проклињите судбине ваше. Ја видим вашу биједу, ваше боли, ја вас разумијем ја вас сажаљевам. Знајте, да је све то пролазно и краткотрајно. Подигните очи ваше к небу и ви ћете морати казати: „Лијепо је небо и оно је за мене“. Јесте, јесте, оно је за вас. И ако имате тамо оца, матер, брата, сина, пријатеља, они вас гледају они вас очекују и моле се за вас. Још један корак и ви ћете стићи к њима; још малко снаге и ви ћете добиједити, још малко патње и страдања — и ви ћете заплвити с њима по Оцеану радности и весеља,

Из седме беседе на шестоднев св. Василија Великога *

О животињама, које гмижу.

И рече Богъ : да изведѣтъ воды гады дѣшк живыхъ. и птицы летающыя по земан по тверди небеснѣй : и бысть такы (М. I. 20).

Кад су створена светила напунише се и воде животињама, да би и тај део украшен био. Земља је већ добила украс у биљкама, које јој приличе; а и небо беше већ осуто својим цвећем — звездама, и као два ока украшаваше га множина великих светила. Заповеђено је било и реке одмах произведоше и језера родише себи својствене и природне врсте а море породило разне врсте животиња, које пливају.

Глас заповеди је кратак или боље да кажемо, то није глас него само миг и покрет воље; али смисао, који се садржи у заповеди, толико је различит, колико год има разлике и сличности у риба, које све описати значи: морске вале избројати или хтети шупљом руком мерити воду у мору...

* види: Зарницкѣй : Сборникъ проп. образцовъ. Спб. 1891. стр. 49 -53.

Да изведѣтъ воды. То ти јасно казује, да су у природном сродству с водом животиње, које пливају; јер рибе ван воде умиру, пошто немају удешених органа, да удишу у себе овај ваздух. Но што је за земне животиње ваздух, то је за водене вода, Узрок томе је јасан. Ми наиме имамо плућа, нежну, многим пролазима спадевену утробу, која ширењем груди увлачи ваздух те проветрава и расхлађује унутарњу топлину; а у њих замењује дисање ширење и скупљање шкрга, које примају и испуштају воду. Рибе имају своју засебну судбу, своју природу, одељену храну и живе друкчије. Према томе се ни једна животиња, која живи у води, не да припитомити и у опште не трни, да је човек руком дира...

Свака се врста рибе храни засебном храном. Једне се хране муљем, друге морском травом а неке се задовољавају зељем, које у води расте. Но већи део се риба троши узајамно, те су мање храна већима. А често се и догоди, да она, која је мању појела буде пљеном друге, па тако обе доспу у трбух последње. Шта друго чинимо ми људи кад угњетавамо млађе? Чим се разликује од такве рибе онај, који изнесите чежње за богатством прождире слабе у „неиспуњиви“ стомак своје лакомости. Онај имађаше нешто сиротиње а ти си, ухвативши њега самог, увећао њиме своје богатство. Тиме си доказао да си неправеднији од најнеправеднијих, лакомији од најлакомијих. Чувај се да и тебе не снађе иста судба као рибе — удица, вршка или мрежа. Јер заиста ни ми не ћемо, па ма нам још толике неправде учињене биле, умаћи последњој казни. Чим више зла и лукавства опазим на слабој животињи, тим више желим, да не чиниш зло. Рак воли месо остригино, али због њене тврде љуске тешко му је до пљена доћи. Јер сама је природа заштитила нежно месо остригино оклопом, који се не да разбити због чега се она и зове „тврдошкољкаста“ (т. ј. тврде шкољке.) Пошто две шкољке, које се са свим тачно склапају, окољавају остригу, то рак никако не може употребити своје маказе. Па шта ради он? Чим види, да се острига у заверини с ужива-

њем огрева и отвара своје шкољке сунчаним зрацима, тада полако баци у њу камичак, који не да да се шкољка затвори, те тако дође ипак до пљена заменивши недостатак силе преваром. Толико је зло код животиња, које нису обдарене ни разумом ни речима! Ја бих желео, да се угледаш на вештину и брзину ракову у погледу спремања хране, али да при том не учиниш квара ближњима. Раку наличи онај, који с преваром прилази брату, суделује у недаћи ближњег и радује се туђој перерећи. Не угледај се на безбожне људе! Буди задовољан с оним, што имаш! Сиротиња је са истинитим задовољством самим собом вреднија за мудраца од сваке насладе.

Не могу прећутати о лукавству и грабежу полиповом, који прима боју сваке стене, о коју се год обеси. Зато многе рибе пливају без бриге приближују се полипу, као стени, те тако постају пљеном притворице. Таки су они, који угађају свакој превласти, прилагођавају се сваки пут приликама, не држе се стално једне исте намере, него су превртљиви, с мудрима су мудри са необузданияма необуздани и према свачијој вољи мењају своје расположење. Од таких се људи пије лако уклонити и спасти се од штете, коју они могу да нанесу, јер под образном пријатељства крију своје добро промишљено зло. Људе така карактера назива Господ грабљивим вуцима, који се показују у овчијим одећама (Мат. 7. 15). Чувај се превртљива и многолична карактера и ходи за истином, искреношћу и простотом. Змија је лукава, зато је и осуђена да пузи. Праведник није лукав као и Јаков (а. Мојс. 25, 27.). Зато усељава у дом Господ оне, који су једног мишљења (Пс. 67, 7.).

Где море великоје и пространое, тамо гади, ишце нкстз числа, животнаа малла сз великими. (Пс. 103, 25). Но ипак влада међу њима мудар и добар ред. Али не треба само да осуђујемо рибе; има у њих погдешто, на што се треба и угледати. Тако је свакој врсти риба опредељен засебан крај и оне не прелазе у туђе крајеве, него се задржавају у својим границама. На ипак им није ни један мерник одмерио

стан, нити су ограђене зидом, нити оделене граничним камењем, но им је природа одредила згодно боравиште. Тако овај морски залив храни ову врсту риба, снај ону; а којих овде у изобиљу има, на другом их месту не ћеш наћи. Не дели их никакав брег са високим врховима нити река сече прелаз, него неки одређени природни закон, који подједнако и праведно делује одређује свакој врсти по потреби место живовања. Ми нисмо таки. По чему се то види? По томе, што мичемо вечне границе, које ударише оци наши (Приче 26, 28); деламо земљу, састављамо кућу уз кућу, настављамо њиву на њиву, да ближњему откинемо што (Исаије 5, 8).

И рибе се селе. Пре сеобе скупе се као на какав опћи збор и иду све под једним знаком. Јер, кад дође за њих одређено време да се бију, селе се из разних залева и хитају, гоњене заједничким природним законом, северном мору. И за време тога пењања можеш видети како рибе скупљене у гомили, као каква река, пролазе кроз мраморско море у црно море. Ко их гони? Каква царска заповед, какав указ објаве на плочама, објављују њима настало време? Ко им је вођа? Ти видиш дакле како Божји распоред узима све у обзир па и најситније ствари.

Рибе се не противе закону Божјем; а ми, људи, не чувамо снасонских поука. Не презири рибе зато, што су са свим неме и неразумне, него се бој, да не будеш неразумнији и од самих риба противећи се Творчевим установама.

Видео сам то, те сам се дивео Божјој премудрости. Кад неразумне животиње знају и пазе, што се на њихово добро односи, па кад рибе знају, шта треба да изберу а шта да избегавају, шта тада да кажемо ми, одликовани разумом, поучени законом, побуђени обећањима, умудрени св Духом па ипак неразумније од риба уређујемо наше прилике? Оне знају да размишљају у неколико о будућности, али, одбацујући сву наду у будућност, губимо живот у животињским насладама. Риба пролази кроз толика мора, да би нашла какву год угодност, а шта ћеш рећи ти, који у нераду трајеш дане? Нерад је мати

свих зала. Никог не оправдава незнање. Нама је дарован природни разум, који нас учи, да присвајамо добро, а штетнога да се клонимо.

Хоћу да изнесем још један пример из живота морских становника, да би о њима размишљали. Слушао сам од једног приморца, да морски јеж, врло мала и гадна животињца, често прориче бродарима тишину и буру. Јер чим осети, да ће бити буре, завлачи се под какав већи камен, те на њему као на каквој котви пркоси бури, јер тежина камена не да, да га захвате вали. Чим бродари виде овај знак, одмах знају да се спрема силна бура. Нема „звездозналца“, нема Халдеја, који погађа по излазу звезда ваздушне потресе, да је учио томе јежа, него је Господ и у малу животињу положио јасне знаке своје премудрости. Ништа није Бог оставио незбринуто и непромишљено. На све пази Његово будно око. Он је на сваком месту и свакоме даје, што му треба да се одржи. Па кад се Бог и за јежа стара, то како да се не стара и о твом животу?

С руског *Милан ил. Младеновић*

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: Ст. С. Илкић.

1. Крштење и миропомазање.

б) *О вештаству (материји), месту, времену и другим припадљивостима тајне крштења.* Вештаство тајне крштења је вода, која има бити чиста, непомешана ни са каквом другом материјом, природна а не вештачки произведена, и њу не може заменити никаква друга течност.¹⁸

Крштење се има свршавати у храму Божјем и само у случају какве ванредне нужде, може се оно и у дому хришћанском обавити. Ово су овако установили још васељенски сабори (VI. вас. 31., 59).

По црквеној наредби крштење ваља свршавати пре свете литургије, због тога да би се крштени за време свете литургије (ма и дете било) могао причестити светих тајана тела и крви Господње, а и због тога, да би све-

штеник свршавао крштење а воспријемници да би присуствовали при њему, уздржавајући се од јела и пића, што и сама важност ове тајне захтева.¹⁹

У погледу времена за крштење, ма да је у првобитној Цркви обичај био зарад крштења бирати нарочите дане у години, као и особито дан св. Богојављења, Пасхе и Силаска св. Духа, ипак за то не постоје у Цркви никаква позитивна правила у погледу тога, већ је општа мисао св. отаца била та, да се крштење свагда и у сваком случају без одлагања и оклевања има обавити.²⁰

в.) *О лицима која се крсте.* Лица која се крсте могу бити: 1.) деца, 2.) одрасли.

Крштење деце, која су већ у самом рођењу заражена првородним грехом, те према томе која имају потребу да се посредством тајне крштења од чега очисте, уобичајено беше у хришћанској Цркви одмах у прва времена, и по примедби светих отаца, оно спада у апостолско предање.²¹ Поводом лажног учења пелагијанског, да се деца не морају крстити, закључено је на једном африканском сабору ово: „Који одриче потребу крштења мале и тек рођене из материнске утробе деце, или каже да се она крштавају ради опроштаја од греха, али да од прародитељскога Адамова греха ништа на себи немају, што би требало очистити бањом препорођења, нека је анатема; јер друкчије се не може разумевати оно, што апостол каже, да кроз једнога човека грех дође у свет, и кроз грех смрт; те тако она у све људе уђе, пошто сви сагрешеше (Рим. 5, 12), него на онај само начин, као што је то свагда разумевала католичка Црква, која је свугде распрострањена и проста. И по овоме правилу вере, и деца, која нису могла још никаквих греха сама по себи учинити, бивају крштена ради опроштаја од греха, да се кроз препорођење очисти у њима оно, што су она примила од старог рођења“ (Карт. прав. 110). Још у трећем веку, када се за време св. Киријана повело питање о времену крштења деце, сам је св. Киријан на Картагенском сабору изложио следеће одредење: „Што се тиче мишљења неких, да децу не треба крстити

¹⁹ Помокамон уз требник стр. 206.

²⁰ Св. Григорија богосл. слово 40 о крштењу.

²¹ в. Binghami orig. eccles. 4. lib. 10. cap. 6. cf. Origen. hom. ad Rom. lib. 5. cap. 6.

¹⁸ Прав. исков. вопр. 103. — Исков. патријарха чл. 16.

други или трећи дач по рођењу, већ по закону старог обрезања да их ваља крстити не пре осам дана: то смо ми сви противнога мишљења; али за боље налазимо, да никоме између новорођених не треба отказивати благодат Божју. Јер чад се и самим тешким грешницима, после обраћења њихова (из погаништва) у веру даје отпуштење грехова и нико се од њих не одлучује од крштења, то се тим више не сме забрањивати крштење новорођеног детета, које ничим није сагрешило, ван тога, што је родивши се телом од Адама, заразило се грехом и смрћу при самом рођењу. Дете тим лакше може добити опроштај грехова, у колико му се не праштају његови сопствени, већ туђи греси.²² Неки учитељи црквени бежаху тога мишљења, да крштење деце — ако нема какве велике потребе — ваља одгодити док се у деце у неколико разум не развије т. ј. до две или три године;²³ у осталом то беше само приватно мишљење. Опће правило и посвудни обичај црквени вазда бејаше, — да се деца одмах после рођења крштавају. Само у неким пределима, особито западним, установљено беше крштавати децу на дан св. Пасхе.²⁴ Предмет особеног расправљања, већ у првим вековима, бежаху подметута или украдена а за тим од дивљих народа откупљена деца, јер се не знађаше едали су та деца крштена или нису. Картагенски сабор (г. 419.) донео је у овом погледу за Африканску Цркву, у којој се налазило веома много овакове деце, следеће правило: „Установљује се у погледу деце: сваки пут кад се не нађу поуздани сведоци, који могу доказати, да су она одиста крштена, а она сама због свога доба несу кадра тачно одговорити, да ли им је тајна дарована била, треба их без сваког колебања крстити, да их таква неизвесност не лиши очишћења толиком светињом. А ово су браћа наша, заступници Мавритански посаветовали ради тога, што много таквих они купују од варвара“ (прав. 72). Шести васељенски сабор (Трулски) потврдио је ово правило и распространио га је на целу Цркву, поновивши га у својим правилима (прав. 84). Крштење се обављало и над таквом децом, када се после налазка

или откупа сазнало, да су она од неверних родитеља (Јудеја или поганика); то се чинило с тога разлога, што су ту децу примале хришћанске породице, Црква се пак бринула за њих, крстила их је по вери и завету воспријемника.²⁵

Децу, рођену у смешаним браковима (када је једно од супружника хришћанске вере, а друго поганик, Јудеј или јеретик) по 14. правилу четвртог васељенског сабора, треба крстити у православној Цркви. Ова одредба оснива се на апостолскоме учењу, нарме на речима св. апостола Павла, по коме као што се у смешаноме браку *посвети муж некрштен женом кршеном, и посвети се жена некрштена од мужа крштена*, исто тако и деца таквих родитеља дужна су бити *чиста и света* (I. Кор. 7, 14), и ова наредба беше постојани државни закон у старој грчкој царевини.²⁶ Исто тако узакоњено беше, да се малољетна деца, у случају да им се родитељи крсте, одмах по родитељском крштењу крсте, а одрасла деца, да се крштавају по одређеној припреми.²⁷ На седмом васељенском сабору донесено је у овоме смислу засебно правило за Јевреје (пр. 8).

По нашим (Угарским) државним законима нахољад и у опће она деца, за чије се родитеље не зна, крсте се у вери онога ко их је примио и адоптирао. Ако се однесу у дом за нахољад, који припада извесној вероисповеди, онда ће се крстити односно васпитавати по науци и духу дотичне вероисповеди, којој односно сиротиште припада. Ако се не деси ни један од поменутих случајева, нахољад припадају оној вероисповеди, која је у дотичном месту бројем својих сљедбеника у већини. (1868. LIII. зак. чл. § 18) По пракси наше овопредеоце Цркве, а сагласно с наређењима државнога закона, ако неверници (Јевреји, мусломани) приме нашу православну веру, с њима заједно примају и крсте се и њихова деца, која нису навршила седам година; у случају да им се деца налазе у добу између 7—18 година, могу се крстити, само по дозволи надлежне власти и начином прописаним у LIII. зак. чл. од 1868. §§ 3—8.

22 Св. Киријан ad Fidum ep. 59.

23 Св. Григорије богосл. — слово о крштењу.

24 Сократ, 5, 22. Augustin, de tempore serm. 160. opp. t. 10. s. Ambros, de pascha cap. 5. Concil. gallic, et hispan.

25 Ambros, de voc. gentil. 2, 8. Augustin. de gratia et libero arbitrio cap. 22.

26 Cod. Theod. et Justinian. 1. tit. 1. cap. 12.

27 Cod. Justin. 1. lit. 12. 10. Nov. 144. cap. 2. cf. Photii Nomoc. tit. 4. cap. 4.

Сва деца из смешаних бракова могу се крстити у православној вери само у томе случају, ако су им се родитељи у томе погледу пре склапања брака споразумели, и тај узајамни пристанак свој званично спровели пред кр. јавним бележником, градским начеоником или котарским предстојником. (XXXII. зак. чл. од 1894. § 1.)* У случају да међу брачницима у своје време није учињен уговор у овом погледу, деца из таквих бракова сједују вери својих родитеља по полу, т. ј. мушка деца припадају вери очевој, а женска вери материној. (Ibid. § 2.) Догодили се касније да родитељи измену веру, али тако, да обоје припадају разним вероисповедима,** деца ипак остају у вери оној у којој су крштена, те се о дужном васпитању њихову у духу вере, има старати Црква, односно школа дотичне вероисповеди.

Незаконита деца сједују вери материној, али ако се незаконито дете, пре навршене седме године, краљевским отписом узакони или ако га непознати отац касније за своје призна, и од дана признања у току шест месеци затражи, да мушко дете његовој вери сједује, у томе случају то дете прелази на веру очеву. (XXXII. ex 1894 § 5). За незакониту женску децу, коју очеви признаду или која се кр. отписом узаконе, важе наведене одредбе §§ 1. и 2. овог XXXII. зак. чланка.

При крштењу деце у сваком случају мора бити воспријемника (кумова) који ће јемчити за веру оних који се крсте и за њихово васпитање у духу православне вере.**

У погледу крштења одраслих, наилазимо на веома значајне одредбе и обичаје старе Цркве. При крштењу одраслих поступала је Црква веома обазриво и предосторжно, да како год не би крстила недостојне т. ј. такве, који су неискрено ступали у Цркву Христову, остајући и на даље у срцу незнабошцима или Јудејима, и притворно тражећи да се крсте

* Пастирска дужност је православних свештеника, да при склапању смешаних бракова настојавају на томе, да деца из таквих бракова православној вери припадну.

** Н. пр. при ступању у брак отац је православно, а мати римљанка; касније отац пређе у лутеранску веру, а мати остане римљанка — деца ипак остају православна и дужност је православних свештеника и вероучитеља, да се брину за њихову религијозну наставу и васпитање.

*** Правосл. Сион. д. I. п. 103. — Правосл. Катигизис: о крштењу.

ради какве нужде, потребе или користи, (VII. вас. саб. прав. 8.); исто тако чувала се Црква да не прими у своју заједницу и такове, којих живот, владање и занимање у противности бејаше са науком и духом вере Христове. Услед тога у првобитној Цркви све дотле не крштаваху људе, који се занимаху разним срамним и зазорним занатима, док се не би одлучно и искрено изјаснили, да ће се оканути пређашњег својег занимања; зготављање незнабожачких идола, глумце и играче незнабожачких позоришта, гатаре и врачаре као и јавне распутнике и блуднике — све дотле не припуштаху светоме крштењу, докле се на то позвани не би уверили, дугим кушањем и пробањем, да су се дотични савршено одлучили од својих Хришћанству противних занимања и навика и да им се никада више повратити не ће. Не припуштаху се крштењу још ни скитнице, док се не би оставили скитања, слуге без сведочанства својих господара о добром владању и изјаве, да ови немају ништа против њихова ступања у Хришћанство. Све ово чинила је Црква из разлога, што је с једне стране свагда захтевала да они који у њу ступају, долазе искрено и без икакве користи, — а с друге стране што није хтела, да прелаз у Хришћанство послужи за узрок растројству друштвеноме и приватном животу, а поглавито с тога, да неверници не би гонили у Хришћанство обраћене. (Const. Ap. 8. 32).*

Општим правилом црквеним утврђено беше, да — ван неопходних случајева — никада не треба хитити с крштењем одраслих, и да их не треба примати у црквену заједницу без строгог и свестраног испитивања њихових мислих, тежња, намера и целокупног пређашњег им живота, као и без претходне брижљиве спреме и наставе у вери и побожности. (I. вас. 2., VI. в. 78). Та настава у вери позната је у Цркви под називом *оглашење*. По правилима старих црквених отаца, оглашењу су се подвргавали не само одрасли, већ и деца која су навршила седму годину живота.** Правила не одређују време трајања оглашења. У првобитној Цркви, оглашење је трајало различно дуго, и обично се равнало према околностима, а поглавито је зависило од успеха

* Тертул. de idol. cap. 11. — Киријан ad Eucrat. ep. 61. — Св. Злагоусти беседа 13. к. Бзес.

** Тимот Александријски прав. 1.

оглашених у вери и побожности, те је услед тога могло трајати две и три године, а могло се свести и на неколико дана.* У случају, да оглашени, баш за време припреме за крштење, учине какав тежак преступ, правила наређују, да се крштење има одложити све догле, док се не би срдачно покајали и савршено поправили; а ако по ново падну у грех, имају се сасвим одстранити од Цркве, али ипак не без наде, да ће и опет моћи примљени бити међу оне који се желе крстити, и да ће тек по новом оглашењу удостојени бити светога крштења. (I. вас. 14.; Неоκ). Ако је онај који се жели крстити услед болести у великој опасности да ће умрети, дозвољено га беше без одлагања крстити, али уз напомену, да се дотични — ако оздрави — темељно обучи у истинама хришћанске вере (Лаод. 47. Картаген. 54).

(Наставиће се)

* Const. Ap. 8, 32.; Сократ 7, 30; Јероним ер. 61. ad Pammachium.

Одлука Св. Синода о грофу Лаву Толстоју.

20—22. фебруара 1901. под Нг. 557 издао је св. Синод ову одлуку о грофу Лаву Толстоју, штапану у 8. броју „Церковныя Вѣдомости“:

Божјом милошћу

Свети Свјетосавски Синод верној дјеци Православне Католичке Грчкурске Цркве.

У Господу радовати се.

„Молитвѣмъ въ братѣ, благодѣтелѣмъ ѿ творѣщихъ распри и раздора, кроутокъ оучениа, емѣ же въ надѣстѣмъ, и оуклонѣтѣмъ ѿ нихъ.“ (Рим. 16, 17).

Одпочетка је Црква Христова трпјела хуљења и нападаје од многобројних јеретика и лажних учитеља, који су тежили да сруше и да је поколебају у њезиним битним основама, које су утврђене на вјери у Христа, Сина Бога живога. Али све силе ада, по обећању Господа, не могаху одољети цркви светој, која ће остати неоодољивом у вијекове. И у наше дане, Божјим попуштањем, појавио се нови лажни учитељ, гроф Лав Толстој. Познати свјету писац, Рус по рођењу, православни по крштењу и васпитању својом, гроф Толстој, у самообмани гордог свог ума, дрско је устао на Господа и на Христа Његова и на свето Његово достојање, јавно се је пред

свима одрекао од Православне Цркве, од Матере, која га је одранила и васпитала, и посветио је свој литературни рад и дани му од Бога таленат на ширење у народу учења, која су против Христа и Цркве, и на уништавање у умовима и срцима људи вјере отачке, вјере православне, која је утврдила васнону, којом су живјели и спасли се наши претци и којом се је досада држала и силна била света Русија. У својим дјелима и писмима, мноштво којих је он и његови ученици расијали по цијелом свијету, особито у предјелима наше миле Отаџбине, он проповједа с фанатичком ревношћу рушење свију догмата Православне Цркве и саме суштине вјере хришћанске; одриче личног живог Бога, који се слави у светој Троици, Творца и Промислиоца васијоне, одбацује Господа Исуса Христа, Богочовјека, Испушитеља и Спаситеља свијета, који је пострадао ради нас људи и ради нашег спасења и који је васкрсао из мртвијех, одриче безсјемно зачеће по човјечанству Христа Господа и дјевство до рођења и послѣје рођења Пречисте Богородице Приснодјеве Марије, не признаје загробног живота и мѣдовоздајања, одбацује све тајне цркве и благодатно дјјество Светог Духа у њима и ругајући се најсветијим предметима вјере православног народа, није се згрозио подврћи глумљењу највеће Тајне, свету Евхаристију. Све ово проповједа гроф Лав Толстој непревидно, усмено и писмено, на саблазан и ужас цијелог православног свијета, и тиме се је не тајно, већ јавно пред свима, са сазнањем и намјерно отргнуо од сваког опћења са Црквом Православном. Покушаји, који су чињени, да га образуме, не увјенчаше се успјехом. Зато Црква не сматра га својим чланом и не може га сматрати док се он не покаје и не успостави свог опћења с њоме. Сад о овом свједочимо пред свом Црквом ради утврђења правовјерујућих и ради образумљавања заблудјелих, а особито ради новог образумљавања самог грофа Толстоја. Многи од његових ближњих који чувају вјеру, са тугом помишљају о томе, да он на крају својих дана, остаје без вјере у Бога и Господа Спаситеља нашега, одрекавши се од благослова и молитава Цркве и од сваког опћења с Њоме.

Зато, свједочећи о отпаду његовом од Цркве, уједно се и молимо, да му Бог даде по-

кад је **вз раздѣл истини.** (2. Тим., 25.)
 Молимо ти се, милосрдни Господе, који нећеш
 смрти грјешних, услиши и помилуј и обрати
 га к светој Твојој Цркви. Амин.

Оригинал потписали:

Смирени **Антоније**, Митрополит Петроградски и Ладошки
Теогност, Митрополит Кијевски и Галички,
Владимир, Митрополит Московски и Коломенски,
Јероним, Архиепископ Холмски и Варшавски,
Јанов, Епископ Кишињевски и Хотлински,
Маркел, Епископ,
Борис, Епископ.

Прочитавши са разумјевањем дјела Лава
 Толстоја и дознавши за одлуку светог Синода
 руске цркве, сваки истинити и живи члан
 Православне Христове Цркве, мора се радо-
 вати у Господу, кад види да у наша рели-
 гиозно индиферентна времена Православна
 Црква живи пуним животом, животом првих
 хришћанских вјекова, кад је вјера хришћан-
 ска обухватала све стране духовног живота
 вјерних. — н —

Дописи.

Карловац 24. фебруара. Наша мала српска
 православна општина има врло леп, доста про-
 стран храм Божји, но је прегла свом снагом
 својом, да свој храм што лепше украси, те је
 у то име погодила врсног сликара г. Драгана
 Инхвостри из Сплета, који је пре неки месец
 поверену му радњу извршено и довршио тако, да
 нам је наш Божји храм синџо новим сјајем и
 својом лепотом далеко од осталих цркава од-
 скочио.

Дај, да у неколико опишемо његову радњу.
 Кад ступимо у храм, на први поглед упада у
 очи лакоћа његова рада; концепције линија пот-
 пуно одговарају целокупном слогу; претрипаног
 нема ништа а опет и празнина се не осећа;
 свака је ствар изведена и уметнута тамо, где
 јој је право место: Лепа вештина извађања ње-
 гове уметнине огледа се на целокупној декора-
 цији, што иде од главних врата западних па до
 олтара, те се све постепено диже и расте тако,
 да, кад смо у олтару и пред иконостатом, па
 погледамо око себе, видимо, да је ту уметник
 уложио сву силу своје маште и најмодерније
 технике. Ако се, дакле, од врата погледа на
 иконостас, добива се врло леп утисак на дух
 гледаоцев, што су изведене радње бојама према
 целокупном сликарству у нашем Божјем храму.
 Сlike пак у олтару изведене на своду, као:
 Бог Отац у зрачној слави са Св. Духом, може

се рећи слободно да су најбоље успеле, јер су
 изведене великом лакоћом и ако је тешко дело,
 извршеном техником, пластично, монохромно (у јед-
 ној боји).

Сав слог је у чисто византијском стилу, а
 разне слике изведене су руком врло пластично.
 Мотиви су узети из цркве св. Софије у Цари-
 граду, св. Спиридона у Трсту и т. д. Иконе,
 што красе олтар изнутра свод и кор узете су
 од најбољих руских сликара, од нашег Кретића
 и т. д. Сlike су изведене од чести обично де-
 коративно, а од чести имитацијом старих моза-
 ика. Највећа тешкоћа, што ју је уметник имао
 да савлада, јесте та, што зграда нашег св. храма
 није саграђена у византијском стилу, а свуда
 се огледа суглас боја, правилност и чистота
 израде.

Доле у олтару налазе се слике св. Николе,
 коме је наш храм посвећен, и слика св. Јована
 Златоустога. У мушкој препрати на своду су
 четир Јеванђелиста по руским сликарима; на
 своду пред олтаром су два анђела са склопље-
 ним рукама: над дверима: архистратиг Миха-
 јило и арханђео Гаврило; на зиду што кор окру-
 жује, налази се слика како Исус децу благосиља,
 па онда цар Лазар и Стеван Дечански; доле
 пак св. Пантелија, мајка Анђелина и Ваведеније
 Мајке Божје.

Осим целе зграде изнутра бојадисани су и
 столови у ораховој боји, а залеђе им је ими-
 тација старог византијског дамаста. По свему
 се види, да се уметник посветио потпуном изу-
 чавању чистог византијског слика, те се сло-
 бодно може препоручити свима нашим честитим
 општинама, које би вољне биле да свој свети
 храм сликарством украсе, у толико пре и више
 што се на жалост у некојим нашим црквама
 могу да нађу слике насликане без сваког укуса
 и красоте, а ипак су скупо плаћене.

Ко би овог сликара требао, нека се обрати
 на овдашњег његовог присног пријатеља г. Иси-
 дора Теодоровића експедитора. — Л —

Карловци 5 (18) марта 1901

Поводом најновије штапане тврдње протоје-
 реја Д. Руварца, као да високопреосвећени епископ
Михаило оно што је говорио у погледу на про-
 мену данашњег саборскога изборнога реда, није
 говорио у име Епископата, него само у своје
 име, — овлаштени смо изјавити, да је говор Ње-

штога Високопреосвештенства епископа *Михаила*, и код бившег министра председника барона *Банџија* 1897 г., и код Његове Светости патријарха *Георгија* у одборској конференцији 1898 г., био дело оцнега претходнога споразума свију епископа, а предмет потоњег одобравања и похвале оних чланова Св. Синода, који су присуствовали у тим конференцијама.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(На парастосу Њ. В. краља *Милана*) који ће се данас, 10. (23.) марта, одржати у манастиру Крушедолу, чинодјествоваће са *Његовом Светости* и високопреосвештена господа епископи *Миرون*, *Михаило* и *Митрофан*.

(Митрополитски Црквени Савет) држао је своје седнице дана 6. 7 и 8 марта о. г. под председништвом Његове Светости преузвишенога господина патријарха *Георгија*. Присутни су били од чланова: високопреосвештена господа епископи *Миرون* и *Михаило*, г. г. архимандрит *Анатолије Јанковић*, протопрезвитер *Јован Борота*, протојереј *Јован Вучковић*, др. *Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић*.

Разне белешке.

(Опће стање Православља у Сев. Америци.) — Каково је опће стање Православља у Америци казују нам следећа статистичка дата, побројана у недавно изашлом календару православног друштва ва узajамно помагање у Северо-Американским сједињеним државама. На челу управе северо-американске цркве стоји преосвећени *Тихон* с катедром у граду *С. Франциско*. Опћи број православних у северо-американској епархији износи 29.949 људи. Од тога има Срба — 1420, Велико-Руса — 725, Галичана — 2448, Угро-Руса — 4450, Грка — 541, Арапа — 3596, Креола — 2234, Индијанаца — 2151, Алеута — 3767, Ескима — 8570, других народа и племена — 77 људи. Има 42 православне цркве и 75 капела. Од тих су 25 цркава и 4 капеле у Сев. Амер. Сјед. Држава, а 17 цркава и 53 капеле на Аљашци и Алеутским острвима. У Државама има 15 школа са 285 ученика, а на Аљашци и Алеутским острвима 43 школе са 787 ученика.

„Црк. Вѣст.“

Читуља.

† Јереј *Петар Костић* парох Футошки, преминуо је у Господу 8. (21.) марта о. г. Рођен 1868, а рукоположен 1891 године. Лака му земља и вјечна памѣт!

Изјава.

Није г. *Димитрије Руварац* први са тврдњом, да сам 1890 г. био радикал. Није први, а можда не ће бити ни последњи, који нагажда да с радикалима нисам ни данас прекинуо везе. То су чинили, чиниће и од сада сви они, који се „мушки“ не бране, а мучки нападају. Једаред за свагда, свима и свакоме, гледе свега тога, велим:

Радикал никада нисам био. А гласао сам 1890 г. за покојног *Богољуба Милетића* и данашњег пароха *Бечког Михаила Мишића* зато, да потпомогнем оборити тадање *Браниклијске* кандидате у *Ердевичком* изборном срезу. Ни данас се ради тога не кајем, јер је понашање *Браниклија* при избору патријарха г. 1890 оправдало моју тадању тактику. Тој тактици, и ничем другом, има се приписати моје гласање за радикалне кандидате. Конзервативних кандидата (или клирикалних) није било. А да их је било, и да сам поред и против њих гласао за радикалне, само у том случају могло би се основано тврдити да сам то учинио као радикал и тиме се као такав декларирао. Иначе, тврдити да сам „тада“ био радикал: или је неразумевање, или тенденција, као што је у конкретном случају са г. *Руварцем* и — малиција.

Из тактичних разлога и смерова алирају се целе странке при изборима, без да тиме губе своју фирму и мењају свој програм и правац. Зар се радикали никада нису при изборима алирали са клирикалима? Јесу. Па јесу ли престали зато бити радикали и постали клирикали? Нису. Зар се и г. 1897 нису алирали радикали и либерали?

Кад би било основано сматрати мене некадашњим радикалом зато, што сам гласао г. 1890 за радикалне кандидате, какав би онда тек радикал морао бити исте године г. архимандрит *Иларион Руварац*? Ја сам само гласао за радикале, а г. архимандрита су радикали *изабрали* за посланика, и то заједно са др. *Тонком Богдановићем*.

Нисмо радознали шта ће на ово одговорити г. *Д. Руварац*, којем импонује — после изгубљене изборне битке — јед *Браникових* дописника, и који, у пакости својој и туђој, тражи argumenta ad hominem. На таку „високоученост“ не бих се ја ни сада осврнуо, да ми не изгледа, е се са подвалама моме тобожњем радикалству не гради цео систем интрига, на које нису до сада упалиле, а вала неће ни од сада, јер:

„Вера моја и онда је чиста

Кад Вук каже да сам издајница“.

Нагваждање, да с радикалима стојим данас у вези, могу прећи индигнацијом. Поред мога рада с једне, а „љубазности“ радикалских листова према мени с друге стране, могу о мојим везама с радикалима нагваждати још само г. Димитрије Руварац и његови прапорци.

Радикал нисам био, не могу бити и нећу бити. Истина је, у неким питањима црквено-автономним променио сам мишљења из млађега свога доба, кад није ни било наших радикала, но увек на боље. Не стидим се то признати, напротив држим, да је то морална и умна дужност свакога човека који тежи истини и хоће да послужи опћем добру. Још стари Римљани освешташе начело: *Sententiam in melius mutare licet*. Али да не љу никада учинити онако бедан „обрт“ *in rebus*, као што га је починио, *под седу своју главу, у својој „непогрешивости“ и „свезналаштву“* г. Д. Руварац у своме „Осврту“, за то јамчим. Но о том, кад се будем осврнуо на тај његов „Осврт“.

У Карловцима 7 (20) марта 1901.

Протопрезвитер Јован Јеремић.

Књижевна објава.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Пошто многи траже, да им пошљем своју књижицу:

„Православна српска парохија у Инђији крајем 1900 г.“

решио сам се, да приредим друго издање, ако ми се јави толико претплатника, да могу покрити трошкове за штампање и разашањање.

Цена једној књизи с мојом поштарином биће 60 потура, а 5 и више комада дајем по 50 потура комад с мојом поштарином.

Молим п. н. г. г. свештенике, учитеље и своје пријатеље, да се заузму за скупљање претплатника, па да ми до Цвети јаве резултат; Новац пак да пошљу тек онда, кад се књига почне штампати, што ће се у своје време јавити.

Молим сл. уредништва српских листова, да овај позив у својим цењеним листовима изволе штампати.

Инђија (Срем) 2 марта 1901.

Радослав Марковић
парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901.

3—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напокој 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из *Cultus* благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић   Јоца Богоевац
перовођа.   школ. председник.

Број 7. ех 1901.

3—3 14

СТЕЧАЈ.

На основу решења сл. Епарх. Школ. Одбора вршачког, бр. 6/7. 80 и 88. III. 5. ех 1901. расписује се, по ново, стечај на упражњено место забавиљско, при овдашњем срп. вероиспов. забавишту.

Плата је 1000 круна, 3 хвата тврдих дрва за огрев; слободан стан: из 2 собе, кухиње, вајата и подрума.

Изабрана забавиља је дужна о своме трошку, држати себи помагачицу; и има се придржавати Школ. уредбе, за срп. вероиспов. школе, од 1872. год.

Избору ће се припустити оне компетенткиње, које поред забавиљског оспособљења, искажу прописан засебан испит, из српског језика, на српској учитељ. школи, и учитељице, оспособљене на срп. учитељ. школи у Сомбору, које су и оспособљене забавиље.

Молбенице ваља управити ва: „Школски Одбор, срп. правосл. цркв. општине перлеске.“

Рок стечају истиче 3. (16). Априла о. г.

Дано у Перлезу 14. (27). фебруара 1901. г.

Школски Одбор.

Бр. К. 89 из 1901.

18 2—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место систем. парохијског помоћника у Срп. Св. Петру, с платом 1V. разреда. — Рок стечају истиче 8. (21). априла 1901. године.

Из седнице епар. конзисторије, држане у Темишвару 20. фебр. (5. марта) 1901. године.

Никанор
епископ

СТЕЧАЈ

17 2—3

На учитељско место у Ђали са платом у готовом новцу 800, круна, у име паушала, 10 Кр. два ланца добре ораће земље, на коју је дужан све терете сносити, огрев у слами за своју употребу колико је нужно, стан у природи од две собе, шнајз, комора, штала и друге стаје, при стану башча од 400⁰ и од погребца 1 К. ако позван буде.

Дужности су прописане шк. уредбом 1872 г., а с тима држање једне певнице и обучавање ученика у црквеном појању.

Школ. Одбор има доделити разреде за обучавање.

Рок овог стечаја траје шест недеља од првог уврштења.

Биљеговане молбенице са документима под носе се председништву школског одбора.

Из седнице школ. одбора држане у Ђали 8. фебруара 1901.

Петар Маринковић
парох и председ. шк. одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 20 2—3

Српско православна црквена општина у Сусеку одржаће 22. марта (4. априла) тек. год. дражбу за унутрашњу оправку св. храма.

Прорачунска свота износи 7.092 круне од које своте имаде сваки дражбеник 10% као кауцију уз писмену и усмену понуду приложити.

Уз то се примећује да ће се за исти рад само оспособљени мајстори стручњаци примити.

Општина задржава себи права коме ће се посао издати.

Сваки дражбеник који жели посао узети може се обратити код потписаног председника и пре дражбе предрачун видети.

Срета Малешевић   Михаил Шарковић
перовођа.   председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничног одеа кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, впреч. господи свештеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрсних хаљина свештеничких по нај укуснијем кроју, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправно-

сти зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 1—7

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом тажаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Шоједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Немаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.